

ไม่เชื่ออย่าลบหลู่

The Play of Sign And Its Disciples

Rama IX Art Museum Foundation

ทรงศักดิ์ มั่งคั่ง
SONGSAK TUNG

P-ETC-0-0171
SOL-0214-06-2541

มูลนิธิหอศิลป์ยุครัตนโกสินทร์
RAMA IX ART MUSEUM FOUNDATION

ไม่เชื่ออย่าลบหลู่

อัลวิน ทอฟเฟอร์ (Alvin Toffler) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "อนาคตตกค้าง" (Future Shock) ว่าสังคมโลกจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง นับตั้งแต่ยุคข้อมูลข่าวสาร (Information age) เป็นต้นมา

ประเทศไทยได้ค้นพบวิกฤตใหม่ที่ชื่อว่า "โลกาภิวัตน์" (globalization) มาแล้ว และจากปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เองที่ทำให้เกิดคำถามในใจเราว่า "โลกาภิวัตน์คืออะไร"

สิ่งใหม่ได้บังเกิดเห็นคือ วิถีชีวิตของคนไทยทั่วไปจะไม่ได้เปลี่ยนแปลง คำนิยม ทัศนคติ การให้ความหมาย ความเชื่อ ความศรัทธา และการให้ความสำคัญ

ระหว่างจิตใจกับวัตถุเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการกำหนด "คุณค่า" และ "ความหมาย" แบบใหม่ ๆ ในสังคมยุค 2540 เป็นต้นมา การให้ความสำคัญและความหมายใหม่ต่อ "วัตถุ" ได้กลายมาเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในยุคบริโภคนิยมหลังและก่อนเศรษฐกิจพออยู่ ซึ่งสิ่งที่ผิดเพี้ยนและแปลกต่าง ๆ ได้ "ถูกกำหนด" ให้มีบทบาทหน้าที่และความหมายใหม่ อาทิ ลิขสิทธิ์ 3.5 หรือรูปพระสงฆ์ ที่มีผ้าเงิน-ทอง-มัน-หยาบให้ผู้คนเข้าไปหาเพื่อความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจส่วนบุคคล อาจกล่าวได้ว่า

"ความหมาย" หรือ "คุณค่า" ของวัตถุต่าง ๆ นั้นแปรปรวนแปรไปตามกระแสโลกก็เป็นได้

รวมถึงการเกิด "ศรัทธา" ประมวลใหม่ ๆ อีกมากมาย ซึ่งรวมไปถึงความศรัทธาใน "ยี่ห้อ" หรือ "แบรนด์เนม" (BRANDNAME) อาทิ แว้ซ่า (VERSACE) หลุยส์ วิตตอง ฯลฯ ที่บุคคลได้ยึดถือเอาเป็นแก่น เป็นแก่นของชีวิต เป็นความสนใจ ความเห็นของตนเอง

มายาคติ (myth) คือคำพูดเหมือนซากที่แตกแยกและออกจากความเป็นเหตุเป็นผล (Rational) คำว่า "ไม่เชื่ออย่าลบหลู่" จึงดูเหมือนเป็นปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนจากมายาคติสู่การปฏิบัติที่ไม่ได้อ้างอิงจากหลักฐานแล้ว

อนันต์ จิตติ
Mortality and Sorrow

the world, people and societies. As Marx has given an insightful commentary on the changing face of the world, his visionary essay explores the issues of commodity fetishism. Later Jean Baudillard has confirmed the concept of the play of sign, in which Baudillard argued that we believe in sign, and object becomes commodity, fashion

and cult. Switched back to modern times, we can see that only brandname can sell.

George Simmel once said "We have no choice except to relate to faceless other via the cold and heartless calculus of the necessary money exchanges....rapid urbanization produced blasé attitude, our only outlet, is to cultivate a sham individualism through the pursuit of signs of status, fashion, or marks of individual eccentricity".

ประวัติและผลงาน

ทองศักดิ์ แซ่ตั้ง Songsak Tang

Born : 1968, Thailand
Education : B.F.A., Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok
Present : Studying Master Degree, The Faculty of Painting, Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University, Bangkok

Group Exhibitions

1995 : Ten-ny Group, Ubornachetane
1996 : Life Group, Ubornachetane
1998 : Rachanuk Art Exhibition, Bangkok
The 5th and 6th Young Painters Exhibition, Bangkok
The 14th Bualuang Art Festival, Bangkok
1990 : The Siam Reminiscence Art Exhibition, Bangkok
Chula Academic Exhibition, Bangkok
The Man-Skinner Painters Group, an exhibition dedicated to King Rama V, Bangkok
1991 : Art for the Environment, with the Magic Eye Group, Bangkok
1991 - 1992 : The Chanchuree Group : Art for the environment, The Landmark Hotel, Bangkok

1992 : Two-hands Exhibition, Chulalongkorn University, Bangkok
The 8th Busan Biennial Art Festival, Korea
1993 : Metaphors and Images, British Council, Bangkok
Vase Project (Installation), The Cultural Center of Japan, Bangkok
1993 - 1994 : Chongmai Social Installation, Chongmai Plant the Seeds (performance project) in cooperation with Sang Arun Center, Bangkok
1996 : Lan-On Group Art Exhibition, Riverside, Bangkok
Chongmai-Bangkok Art Exhibition, Barn-Kom-Don Gallery, Chiangmai
Multicultural Society Exhibition, Studio Xang, Bangkok
1996 - 1997 : "The Next Decade", Tadu Contemporary Art Gallery, Bangkok
1997 : International Art festival Le la festival international du court-métrage, Bangkok
"Society and spirit of globalization 1", The Art Center, Divisions of Academic Resources, Chulalongkorn University, Bangkok
The 12th Asian International Art Exhibition Thai Contemporary paintings, Project 304 Art space Bangkok

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับวัตถุ

การบริโภคสัญลักษณ์

ศรัทธา มรดก หรือให้คิดว่า ในเวลาทุกเมื่อเรามี มีปรากฏการณ์หนึ่งซึ่งต้องเผชิญในสังคม ซึ่งก็คือ "สัญลักษณ์" (Commodity fetishism) ในขณะเดียวกัน เป็นของที่มีค่า

ถ้ากล่าวไปในหนังสือ เศรษฐศาสตร์การเมือง โลกทัศน์ในการวิเคราะห์ระบบและการเปลี่ยนแปลง (2538) ว่า นักเศรษฐศาสตร์แนวความคิด (radical) E.K. Hunt ได้พิพากษาว่าระบบทุนนิยมว่า ความสัมพันธ์ของมนุษย์ถูกตัดขาด เป็นสภาพเป็นความสัมพันธ์แบบ "สินค้า" เกิดการแปลกแยก (alienation) เกิดการทุจริตในรูปแบบใหม่ ๆ และความก้าวร้าวในระดับนานาชาติ เมื่อพิจารณาความหมาย ทุกคนจะแสวงหาการบริโภควัตถุอันเป็นสิ่งไร้คุณค่า

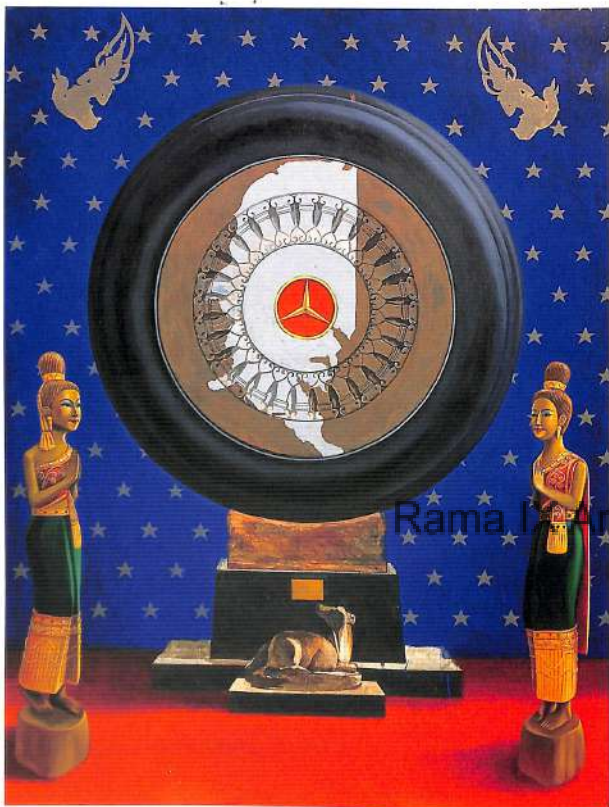
ไม่ว่าสิ่งใดที่ผู้คนแสวงหา คือวัตถุที่มีค่า ซึ่งสิ่งนี้ เป็นไปได้ว่าระบบทุนนิยมจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใน พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการให้คุณค่าของวัตถุที่กลายเป็นสินค้า (commodity) ระบบทุนนิยมสมัยใหม่เป็นระบบที่มุ่งแสวงหาผลกำไรจากข้อมูลข่าวสาร (information age) ซึ่งทำให้คนหันมาสนใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี (fragmentation) และแปลกแยก (alienation) ไปพร้อม ๆ กัน หากมีข้อมูลเพียงหนึ่งประการคือ มี "อุดมการณ์ในการบริโภค" (ideology of consumption) เหลือง ๆ กัน เช่นที่ คร. นี. เอ็ดเวิร์ดส์ เคยกล่าวไว้ว่า ลักษณะหนึ่งของชนชั้นกลางในยุคนี้ อาจ "พลัด" ไม่ก้าวร้าวอยู่เป็นสังคม

มอง โดเรียร์ (Jean Baudillard) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับวัตถุว่า ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่เรียกว่า "สัญญาณ" โดยบุคคลจะยอมรับวัตถุในฐานะเป็น "สัญญาณ" (sign)

หากกล่าวตามทัศนะของนักคิดในสำนักสัญญาณ (Semiotic school) อาทิ ชาร์ลส์ เพียร์ส (Charles Pierce) ได้ขยายคำว่า สัญญาณไว้ว่า สัญญาณ หมายถึง สิ่งที่มีลักษณะวัตถุ (Object) ที่มีความหมาย "เป็น" กว่าตัวมันเอง โดยผ่านการประมวลการให้ความหมาย (Signification) และการให้คุณค่าต่อวัตถุนั้น ๆ ในขณะเดียวกัน โฟร์แมน เดอ เซาซูร์ (Ferdinand de Saussure) ได้ขยายว่า สัญญาณ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวให้ความหมาย (Signifier) และวัตถุให้ความหมาย (Signified) มีลักษณะเป็นแบบจำลอง (representational reality) ที่ขึ้นอยู่กับ "การตกลงร่วมกัน" ของคนในสังคม ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่รูปเป็น รูปออกของหรือวัตถุจะมี "ความหมาย" มากกว่ารูปจำลองของจริงธรรมดา ๆ ซึ่งคือเป็นต้นแบบของมนุษย์ในภาพนิทรรศการอย่างมากมาย

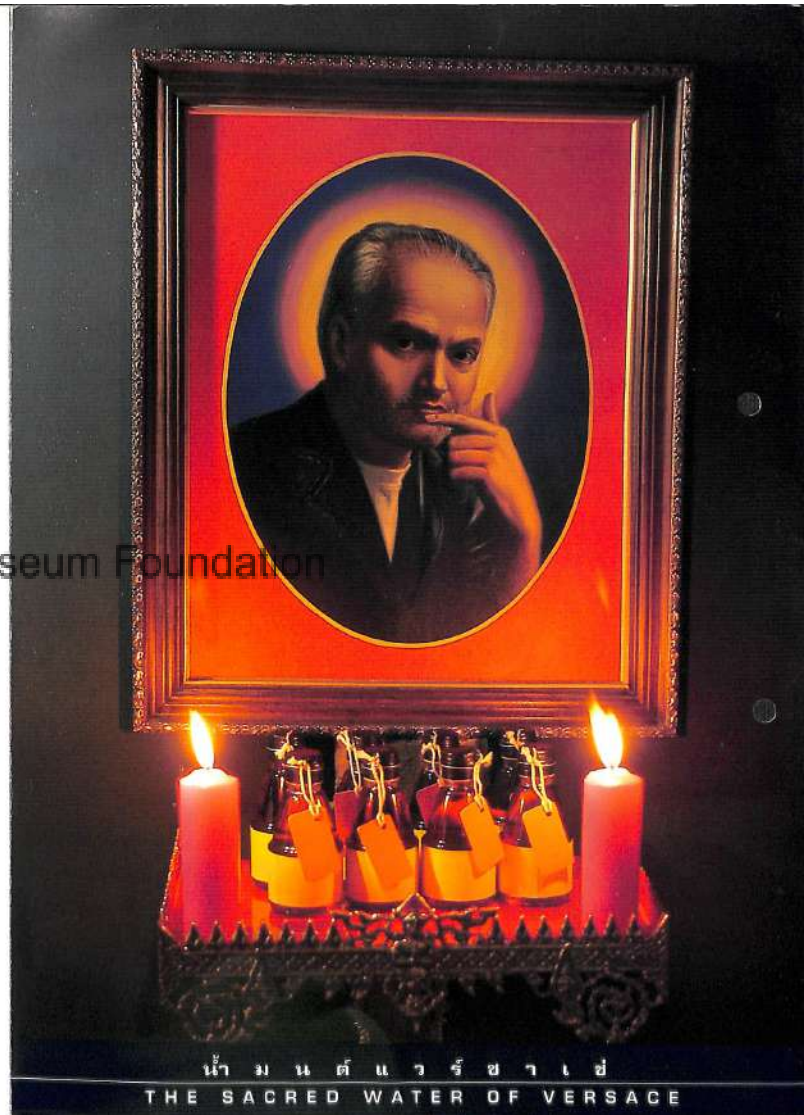
การตีความหมายสัญญาณและการประมวลการสร้างความหมายในทางศิลปะ (the interpretation of signs and the construction of meaning)

มอง โดเรียร์ (Postmodernism) วัตถุได้กลายเป็น "ระบบคุณค่า" (value system)

147 X 147 cm

ปองท้ง พงท้ง
THE ARMY OF DHARMA

น้ำมนต์แวนดีซ่าเซ่
THE SACRED WATER OF VERSACE

ณ หอศิลปวิทยนิทรรศน์
อาคารมหาธีรราชานุสรณ์ ชั้น 7
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4-30 มิถุนายน 2541
จันทร์ - ศุกร์ เวลา 9.00-19.00 น.
เสาร์ เวลา 9.00-16.00 น.
เว้นวันอาทิตย์

AT THE ART CENTER
CENTERS OF ACADEMIC RESOURCES,
CHULALONGKORN UNIVERSITY
JUNE 4 - 30, 1998
MONDAY - FRIDAY 9 A.M. - 7 P.M.
SATURDAY 9 A.M. - 4 P.M.
EXCEPT SUNDAY

The Consumption of sign : The Interrelatedness Between Man and Object

ศรัรัช ลาภใหญ่

อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยรังสิต

และมาพร้อมกับบริบททางสัญลักษณ์ เสื้อผ้าของแวร์ซาเช่ (Versace) ถูกกำหนดให้มีระบบคุณค่าที่มากกว่าเป็นเสื้อผ้าไว้สวมใส่ และเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นอารยธรรมตะวันตก ความทันสมัยและความเป็นชนชั้นสูง (elite) การโฆษณาได้ขายสินค้าหรือบริการ หากแต่ขาย "สัญลักษณ์" ที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของบุคคล วัตถุหรือสินค้าในสังคมจึงมีความหมายและคุณค่าที่ล้ำล้ำ และไม่มีที่สิ้นสุด

รูปปั้นหลวงพ่อกวนในงานของศิลปิน ที่ปรากฏอยู่นั้นอาจจะเป็นภาพที่เจตนาและเจตนาของคนไทย ในขณะที่ สัญลักษณ์ = ตัวให้ความหมาย + ตัวถูกให้ความหมาย (sign = signifier+ signified) รูปปั้นหลวงพ่อกวนจึงสามารถแปลได้ว่า รูปปั้นพระสงฆ์ที่สามารถดลบันดาลความเจริญรุ่งเรือง และ "รับประกัน" ความสำเร็จของธุรกิจ ศรัรัช มาสู่เจ้าของรูปปั้น ศิลปินได้นำสัญลักษณ์สองชั้นที่มีบริบทขัดแย้งกันมาประสานกันได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งก็คือ รูปหลวงพ่อกวนและโบว์เงิน-ทอง-มัน-คง ที่มีบริบทอ้างอิงทางไสยทางศาสนาถึงโลกแห่งพิธีกรรม มาผนวกกับรูปพระยารัตนใหม่ประดิษฐานที่มีบริบทเป็นทางโลก (secularized) สื่อถึงความเป็นสมัยใหม่และเทคโนโลยี พร้อมกันนั้นก็ยังมีป้ายทะเบียนเป็นเลขมงคล ทั้งหมดนี้ได้นำเสนอภาพของสัญลักษณ์ที่ "ประสานงาน" กันทางความหมายอย่างเฉียบคม (crash of meaning)

สังคมไทยในขณะนี้ เต็มไปด้วยสินค้าบริโภคมากมายที่ตั้งใจผลิตสัญลักษณ์ขึ้นมาพอก ๆ กัน โบริยาร์ดเองได้ให้ทัศนะว่า มนุษย์ปัจจุบันวนเวียนอยู่ใน "การละเล่นของสัญลักษณ์" (The play of signs) ที่งานโฆษณา และระบบแฟชั่นเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม ศิลปินได้นำเสนอรูปฐิวงอกกำลังภายในผลงาน ที่มีบุคคลอันแสดงถึงชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม เช่น พนักงานห้างฯ ข้าราชการระดับล่าง คนทำงานหาเช้ากินค่ำ ฯลฯ แสดงท่าวิ้งอยู่บนเครื่อง อาคาร "วิ้ง" ของบุคคลเหล่านั้น มีศักยภาพในการเป็นตัวให้ความหมาย (signifier) ถึงการ "วิ้ง" ตามอุตสาหกรรมวัฒนธรรม และวัฒนธรรมสินค้า

จอร์จ ซิมเมล (George Simmel) ได้สรุปถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับวัตถุไว้ว่า บุคคลในยุคหลังสมัยใหม่ขาดที่พึ่งทางจิตใจ หากแสดงออกซึ่งตัวตนโดยผ่านสัญลักษณ์จากสินค้า หรือเรียกได้ว่าเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์นั่นเอง ดังนั้น การใช้วัตถุหรือสินค้าจึงมิใช่เพื่ออรรถประโยชน์ (utility) แต่เพียงอย่างเดียว ยังเป็นการแสดงออกถึงความเป็น ideal self หรือ "ตัวตนที่ต้องการจะเป็น" อีกด้วย บุคคลจึงมองวัตถุหรือสินค้าโดยผ่านการตีความในระดับสัญลักษณ์ ซึ่งอ้างอิงอยู่กับการให้คุณค่าร่วมกันของสังคม จากนั้น บุคคลจึงจะนำความหมายที่ได้จากการตีความมา "สวมใส่" เพื่อสร้างความเป็นตัวตนขึ้นมา กระบวนการสร้างความหมายในงานศิลปะของคุณทรงศักดิ์ จึงสามารถกล่าวได้ว่า "นัยตรง" และ "นัยประหวัด" (secondary meaning) ให้กับผู้ชม นั่นเอง ซึ่งก็คือ นอกจากจะเป็นการสื่อสารทางด้านรูปแบบงานศิลปะแล้ว ยังเป็นการสื่อถึงการตีความหมายเชิงสัญลักษณ์ในวัตถุต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในงาน (ตามการให้คุณค่าและการตีความจากตัวศิลปิน) รวมทั้งเป็นการ "เปิดโอกาส" ให้ผู้ชมงานศิลปะ "ตรวจสอบและตรวจทาน" คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ และความหมายของวัตถุที่ปรากฏในงานเช่นกัน ซึ่งถ้าการให้คุณค่าและความหมายเชิงสัญลักษณ์ของทั้งตัวศิลปินและผู้ชม "ตรงกัน" แล้ว นั่นหมายความว่า เราตกอยู่ใน "การละเล่นของสัญลักษณ์" ใช่มิใช่ วัตถุหรือสินค้าต่าง ๆ ได้มีความหมายและคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ที่กลายเป็นสากล และเป็นที่ยอมรับกันแล้วหรือมิใช่ หรืออาจจะเป็นคำตอบได้หรือไม่ว่า สังคมในขณะนี้ เป็นสังคมบูชาวัตถุและวัตถุมีความหมายเกินกว่าตัวมันเอง

คำตอบนี้ผู้เขียนคงไม่สามารถตอบแทนได้ นอกจากจะขึ้นอยู่กับ "การตรวจสอบและตรวจทาน" ระบบคุณค่า การให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ ของผู้เสพงานศิลปะเองเท่านั้น

หนังสืออ้างอิง

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, เศรษฐศาสตร์การเมือง โลกทัศน์กับการวิเคราะห์ระบบและการเปลี่ยนแปลง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
สิริพร สมบูรณ์บุรณะ (บรรณาธิการ), วัฒนธรรมการบริโภค แนวคิดและการวิเคราะห์, มหาวิทยาลัยเกริก, 2538.
Gane, Mike (Ed). Baudrillard Live. New York : Routledge ; 1993.

ขอขอบคุณ : หอศิลปวิทยนิทรรศน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความ : อ.ศรัรัช ลาภใหญ่

ถ่ายภาพ : หนู (ทัศนะ)